

**БАЛКОНИ ТА ЕРКЕРИ
ЯК СКЛАДОВІ КОМФОРТНИХ УМОВ ПРОЖИВАННЯ**

Г.М. Агєєва, к.т.н., с.н.с.

Національний авіаційний університет, м.Київ, Україна

Актуальність теми доповіді. Інсоляційний режим житлових приміщень є складовою комплексної оцінки комфортності умов проживання; забезпечується розміщенням та орієнтацією будинку, розмірами віконних та дверних прорізів, матеріалами їх заповнень тощо. Додаткову комфортність житлу надають балкони та еркери, наявність яких, за висновками ріелтерів, підвищує ринкову привабливість об'єкту нерухомості. Ці складові архітектурно-планувальних та конструктивних рішень будівель, з одного боку, є подовженням житлової площі, а з другого, виходять за межі площини фасадної стіни. Головною метою влаштування цих елементів будинку, насамперед, була організація зорового і безпосереднього зв'язку приміщення з довкіллям. Безпосередній зв'язок приміщення з довкіллям, який забезпечували балкони, в сучасних умовах з розвитком руху транспорту з двигунами внутрішнього згоряння, на жаль, майже не можливий. Останнє є певним аргументом при зміні цих елементів будинків.

Сучасна будівельна практика свідчить про те, що інколи балкони не тільки втрачають свої початкові функції, але й за результатами додаткового облаштування змінюють початкове архітектурно-художнє вирішення фасадів, стають серйозної перешкодою для інсоляції та повітрообміну житлових приміщень, тощо. Нажаль, це не є винятком й для колишніх прибуткових будинків, побудованих у м.Києві понад 100 років по тому. Разом з тим, неможливо уявити самостійне влаштування зашкленених балконів будинків Парижа, ґратки огорож яких налічують біля 2000 різних окреслень.

Мета доповіді – оприлюднення результатів дослідження архітектурно-планувальних рішень багатоповерхових прибуткових будинків, побудованих у м.Києві наприкінці XIX - початку XX ст.

Основні результати дослідження. Прибуткові житлові будинки – своєрідне віддзеркалення київського міського побуту, який сформувався наприкінці XIX – початку XX ст. Це – основний тип орендованого житла для осіб середнього класу. Вітальні ізольованих багатокімнатних квартир обов'язково мали балкони та еркери. Насамперед, балкони влаштовувались, починаючи з другого поверху, як літні відкриті площадки для відпочинку на повітрі, вихід до яких здійснювався із вітальні. Існували балкони-тераси значних розмірів. Еркери дозволяли збільшити глибину житлового приміщення, площу віконних прорізів та тривалість природного освітлення, тем самим покращити інсоляційний режим внутрішніх приміщень.

Особливо привабливим було влаштування еркерів та балконів на наріжної частині будинку, що дозволяло значно подовжити тривалість природного освітлення приміщень (вул. Гоголівська, 23, вул. Пушкінська, 45, вул. Рейтерська, 20/24, вул. Сакаганського, 68/21).

Доволі часто еркери завершувались балконами у рівні верхнього поверху

будинку - вул.Заньковецької,7, вул.Ірининська,7, вул.Саксаганського,34 (рисунк 1.а). В окремих випадках, в рівні другого поверху влаштовувався балкон, над яким розміщувався еркер (вул.Ярославів Вал,16), який, в свою чергу, теж завершався балконом - вул.Велика Васильківська,34 (рисунк 2), вул.Велика Житомирська,8-а, вул.Саксаганського,58).

а)

б)

Рис. 1. Житловий будинок, вул.Саксаганського,34, 1990 р.:
а – головний фасад, фрагмент; б – «подсеркер», 4-ий поверх

а)

б)

Рис.2. Житловий будинок, вул.Велика Васильківська,37:
а – 1990 р, б - 2003 р.

Застосовувались і наступні рішення, які надавали фасадам будинків особливої виразності:

- еркери додатково обрамлялися балконами (вул.Лютеранська,15) або до них пригукляли балкони з однієї (вул.Артема,40/2, вул.Велика Житомирська,32, вул.Саксаганського,26/26) або двох сторін (вул.Тургенівська,60, вул.Саксаганського,26/26);

- суміжні вертикалі еркерів поєднували балконами (вул.Велика Житомирська,8-а, вул.Пушкінська,23, пров.Музейний,6; пл.І.Франка,4).

За розмірами найбільш поширеним було рішення еркерів на три віконних прорізи – вул.Велика Васильківська,37 (рисунк 2.а), вул.Мала Житомирська,12, вул.Рейтерська,25, вул.Саксаганського,34 (рисунк 1, а). Існували й рі-

шення на чотири (пров. Михайлівський, 15/17, вул. Стрілецька, 28) та п'ять віконних прорізів (вул. Пушкінська, 21, вул. Саксаганського, 109).

Прорізам надавалися різноманітні за геометрією форми, що диктувалось загальним архітектурно-художнім вирішенням фасаду: прямокутні (вул. Рейтарська, 20/24, вул. Спаська, 6, вул. Ярославів Вал, 14-а), овальні (вул. Саксаганського, 68/21), тощо.

Розміри еркерів в плані – виліт за межі фасадної стіни, довжина - були різними, залежали від розмірів внутрішніх приміщень (глибини, ширини) та орієнтації фасадів будинку.

Під час експлуатації прибуткові будинки неодноразово змінювали форму власності (приватний, комунальний, приватизований будинок), а інколи й функціональне призначення. Це супроводжувалось переплануванням внутрішнього простору, зміною початкових об'ємно-планувальних, конструктивних рішень, архітектурно-художнього оформлення фасадів, рівня комфортності проживання, т. ін. Як наслідок, старі балкони демонтувалися (вул. Бульварно-Кудрявська, 16) або перетворювалися у лоджії (вул. Саксаганського, 101); на площині фасадів з'являлись нові віконні прорізи (вул. Велика Житомирська, 32), балкони (вул. Басейна, 3) і т.ін. Еркери втрачали частину бокових віконних отворів, які закладались цеглою (вул. Рейтарська, 25).

Інколи замість еркерів штучно створювались «полусеркери», які освітлювали суміжні приміщення комунальних квартир (рисунок 1.б). Це супроводжувалось скороченням площі віконних прорізів та зміною інсоляційного режиму. Відомі випадки втрати еркерів під час проведення локальних будівельних робіт з втручанням в тримальний остів будинку (рисунок 2.б).

Висновки

1. Регламентована тривалість інсоляції обумовлена вимогами санітарно-гігієнічних норм і не повинна скорочуватися під час проведення реконструкції будинку або локальних переобладнань балконів та еркерів.

2. Сучасна практика масового перепланування окремих квартир із включенням площі та, як наслідок, об'єму балкона до внутрішнього простору, призводить до збільшення розрахункової площі та опалювального об'єму будинку в цілому. Це приводить до зміни розрахункових температурно-вологісних режимів експлуатації внутрішніх приміщень та огорожувальних конструкцій, збоїв у роботі систем опалення та вентиляції; погіршує мікроклімат житла, тощо.

3. Необґрунтовані зміни призначення балконів і еркерів призводять до втрати будинками облич, сформованих авторами-архітекторами, а міський простір втрачає характерні ознаки цілого архітектурного періоду кінця XIX – початку XX ст.